

Grāmata makšķerniekam

2. izdevums

iesācējam ...un ne tikai

Sastādījusi ILZE ČERŅEVSKA
Mākslinieks ULDIS BALTUTIS

Vākam izmantotais foto:
© iStockphoto/UltraONEs
ISBN 978-9984-800-98-1

© «Avots», 2002, 2010
© I. Čerņevka, teksts, 2002, 2010
© U. Baltutis, vāks, 2002, 2010

IEVADS

Makšķerēšana ir viens no populārākajiem aktīvās atpūtas veidiem. Ar ko tas ir izskaidrojams?

Pirmām kārtām jau ar to, ka mūsu platuma grādos ir ļoti daudz brīvi pieejamu ezeru, upju un jūru, kā arī ar lielo dabas un zivju daudzveidību.

Makšķerniekam tuvs ir pats makšķerēšanas process – viņu valdzina daba, saules lēkti un rieti, spirdzinošais gaiss. Makšķerēšana cilvēkā attīsta tādas īpašības kā vē-rīgums, pacietība, izturība.

Upju un ezeru krastos makšķernieki ir sastopami jebkurā gadalaikā – gan tad, kad zemi klāj biezi sniega vāli, gan tad, kad jau no paša rīta saule neprātīgi cepina. Viņi pacietīgi panes jebkurus dabas untumus. Šis sporta veids iemāca iekļauties dabā un ar to sadzīvot.

Ar makšķerēšanu nav par vēlu sākt nodarboties pat cienījamā vecumā.

Mūsdienās ar makšķerēšanu kā iztikas līdzekļu sagādi nodarbojas tikai nedaudzi. Rodas jautājums – kas tas ir par spēku, kas makšķerniekam jebkuros laika apstākļos liek doties, piemēram, tur, kur «labi ķeras asari»?

Ir daudz piemēru, kad cilvēks, reiz ķeries pie makšķeres, nespēj vairs aizmirst šīs satraucošās un prieka pilnās izjūtas.

Iespējams, ka šis instinkts ir saglabājies no mūsu senčiem, kad no spējas nepalaist garām lielo lomu bija atkarīga viņu dzīvība. Cilvēki makšķerējot atpūšas, atbrīvojas no stresa, bauda mieru un klusumu.

Makšķerēšana sevī apvieno patikamo un lietderīgo – gūstot garīgo baudījumu, makšķernieks iepriecina mājiņniekus arī ar lielāku vai mazāku lomu.

Katram makšķerniekam ir jāzina un jāievēro zivis aizsargājošā likumdošana, makšķerēšanas noteikumi un atļautie makšķerēšanas veidi, kā arī jāprot novērtēt ūdenskrātuvi, kurā gatavojas makšķerēt, un atrast īstās vietas. Jāzina arī, kā saglabāt lomu, jāprot atšķirt veselu zivi no slimas, jo ir daudzas zivju slimības, kas ir bīstamas arī cilvēkam.

Veiksmi makšķerniekam nodrošina kvalitatīvi zvejas rīki un prasme ar tiem rīkoties, kā arī pareizi izraudzīta ēsma.

Par īstu makšķernieku var kļūt tikai cilvēks, kurš saudzīgi izturas pret dabu un saviem līdzbiedriem, bet ir ass un neiecietīgs pret malu zvejniecību.

Makšķernieki amatieri ir iedalāmi divās grupās – organizētajos (dažādu makšķernieku biedrību biedri) un neorganizētajos makšķerniekos. Neatkarīgi no tā, vai makšķernieks ir kādas organizācijas biedrs vai ne, viņam ir ne tikai jāapgūst nepieciešamās zināšanas, bet arī jāmīl un jāsaudzē daba. Makšķerniekiem ir aktīvi jāpiedalās zivju resursu aizsardzībā un to vairošanā.

Lai jums veicas!

Padomi iesācējiem

Ja cieši satver rokturi un liec makšķeres smaili lejup, tad labs kāts veido liekumu, kurš samazinās virzienā no smailes uz rokturi. Ja, kātu turot horizontāli, smaile noliecas, tad šādam kātam ir pārāk mīksts materiāls vidusdaļā vai rokturī.

Kātu pārbauda, ar to horizontālā stāvoklī izdarot īsam piecirtienam līdzīgu kustību. Kvalitatīva kāta gals vispirms noliecas uz leju, tad virzienā uz augšu, un svārstības tūlīt rimstas.

Makšķerniekam–iesācējam vajadzētu būt vismaz divām makšķerēm: 2 m garam spinningam un 4 m garam makšķerkātam.

Makšķerkātu kopšana. Par makšķerkātu ir nepārtraukti jā rūpējas – no tā pastāvīgi jānotīra smiltis, iebīdāmās daļas ieteicams ieeļļot. Teleskopiskos kātus izvelk, sākot no smailes posma. Sevišķi uzmanīgi ir jāizvelk makšķeres, kam nav auklas caurlaides riņķu, jo tad posmi var iesprūst cits citā.

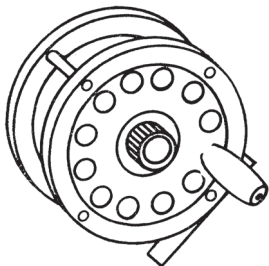
Pēc katras makšķerēšanas reizes kāts ir jāizjauc. Slapjus kātus noslauka ar mīkstu lupatiņu un nožāvē.

Makšķerkātu glabā buraudekla futrāli, kur katram posmam ir sava vieta. Kāta smaili novieto blakus resgalim.

Lieto arī futrāļus ar paplašinātu galu, kuros var ievietot vairākas makšķeres ar spoli.

SPOLES

Inerces spoles

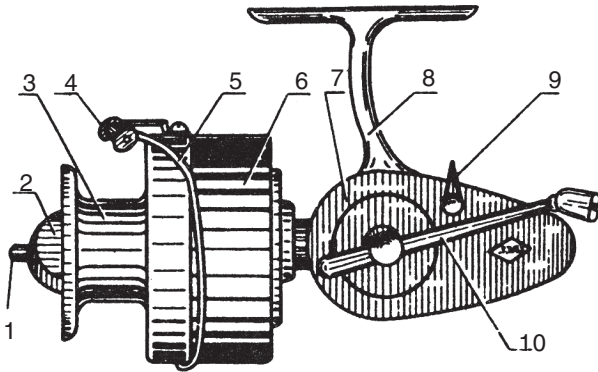

3. att. Inerces spole
mušņmakšķerei

Inerces spolēm ir mazs auklas iztīšanas ātrums un ar tām ir grūti izdarīt precīzu metienu. Tās lieto tikai mušņmakšķerēm.

Bezinerces spoles

Vairākums makšķernieku izvēlas bezinerces spoles, tās ir viegli ekspluatējamas, var lietot tievākas makšķerauklas un izdarīt tālākus metienus – pie tam ar vieglu vizuli. Ir iespējams iegādāties tikai ar labo vai kreiso roku lietojamās spoles. Tām ir papildu mehānisms, kas nodrošina auklas uztīšanu ar zobrata pārnese. Bezinerces spo-

4. att. Bezinerces spole: 1 – poga spoles izņemšanai; 2 – bremzes regulators; 3 – spole; 4 – maksšķerauklas uztinējrumlītis; 5 – lociņš; 6 – rotējošais disks ar lociņu; 7 – spoles korpus ar vāciņu; 8 – spoles turētājs; 9 – bremzes poga; 10 – rokturis spoles griešanai

lēm ir nekustīga iekšējā spole. Aukla tiek notīta tāpat, kā tā uztīta, spole paceļas un nosēžas. Daudzdisku slīdošais sajūgs starp rokturi un piedziņas zobratu padara drošu bremzēšanu. Metot un ietinot auklu, iekšējā spole neriežas, aukla nobrūk no nekustīgās spoles. Ietinot auklu, to uztver auklas vadāmais lociņš un tišanas mehānisms, novēršot samudžināšanās iespēju.

Iegādājoties bezinerces spoli, jāpievērš uzmanība labi noregulētai asij, pietiekamai auklas ietilpībai, ērtam rokturim, kustīgam auklas uztveršanas lociņam un pārnesumam 1:2,8 līdz 1:3,8. Spoles malai jābūt ļoti gludai un slīdošai, auklai – ļoti akurāti un līdzieni uztītai uz

lītis. Kad džīga galviņa ir «izdaiļota» un acis iekrāsotas, pie virpuliša piestiprina rotera lapiņu. Šiem džīgiem ir 1.—6. numura āķis, un to svars ir 1,75–7,0 g. Ar šiem džīgiem veiksmīgi var ķert asarus un zandartus.

MAKŠĶERĒŠANAS PIEDERUMI

Makšķerēšanai ar gumijas ēsmu piemērota gara, stingra, jutīga makšķere, ar kuru var izdarīt tālus metienus. Pēdējā laikā populāras ir makšķeres ar ļoti jutīgu spicīti, kas dod iespēju saskatīt pat visniecīgāko zivs mēģinājumu ķert ēsmu. Piemērota jebkura spinningam domāta spole.

Makšķerējot ar džīgu, vislielākā nozīme ir pareizai makšķerauklas izvēlei. No auklas diametra ir atkarīgs metiena tālums. Auklai jābūt pēc iespējas tievākai.

Ļoti iecienītas ir tievas, pītas makšķerauklas, kas nestieejas un ļauj kontrolēt ēsmas pavadiņu. Makšķerējot ar parasto viendzīslas auklu, jāizvēlas tāda, kuras stiepijamība ir minimāla – nepārsniedz 10%.

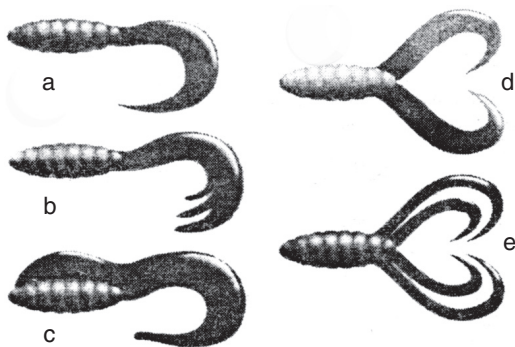
Neaizvietošanas ir fluerescējošās makšķerauklas. Tās ļauj kontrolēt ēsmas kustību, tai grimstot, un uztvert katru niecīgāko zivs piekošanās mēģinājumu, kad tā pakustina auklu.

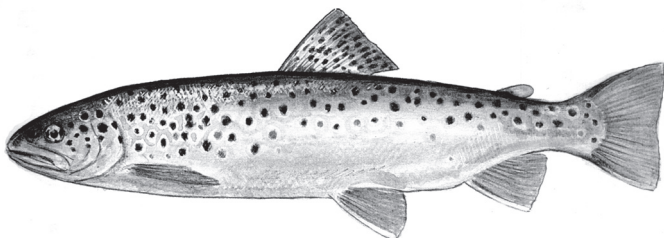
Tvisteri

Tvisteri imitē tārpsveida ēsmu.

Labs tvisteris ir slaidis, plakans, elastīgs un ļoti kustīgs. Tvisteri tiek gatavoti uz vienkāršas džiga galviņas ar vienu āķi. Āķa kātiņš iet cauri tvisterim un nav redzams, bet āķa smaile atrodas ārpusē. Galviņas lielumam nav jābūt atbilstošam āķa un tvistera ķermeņa lielumam. Tā tiek izvēlēta atbilstoši makšķerēšanas dziļumam un ātrumam, kādā ēsma tiks vadīta, – jo lielāks dziļums un ēsmas kustības ātrums, jo lielāka jāizvēlas tvistera galviņa. Ieteicams tomēr izvēlēties pēc iespējas vieglāku galviņu, lai ēsma kustētos iespējami dabiskāk. Ļoti liela nozīme ir arī tvistera galviņas formai. Visizplatītākie ir tvisteri ar lodveida galviņu.

107. att. Tvisteru veidi: a – pamatmodelis; b – «ķemmīte»; c – «zivtiņa»; d – «vardīte»; e – «tinteszivs»

STRAUTA FORELE – *Salmo trutta fario* (L.)

Ķermenis slaidis, no sāniem nedaudz saplacināts. Murgura zaļganbrūna, sāni zaļgandzelteni ar sarkaniem plankumiņiem, kurus apņēm balts vai zils ieloks. Mute ar zobiem, vērsta uz priekšu. Mazuļiem uz sāniem lieli, tumši plankumi. Nārsto oktobrī – novembrī.

Foreles makšķerē no maija vidus līdz septembra sākumam. Ziemā foreles uzturas dziļos, mierīgos ūdeņos.

Lielākās strauta foreles mīt straumju virpuļu malās, atstraumēs, kur putās ir atrodami kukaiņi, dziļās bedrēs zem noslikušiem zariem, upīšu ietekās un atvaros pie aizsprostiem. Karstās vasarās, kad strauti izsīkst, lielās strauta foreles dodas pa straumi lejup dziļākos ūdeņos. Kad ūdenslīmenis normalizējas, tās atgriežas.

Strauta foreļu spiningošana. Spiningošanai der tumši punktoti vizuļi, vislabākie ir vidēja lieluma lidaku vizuļi. Ja gultne ir tīra, lieto beigtu zivtiņu ar divu trijzurburu āķu sistēmu.

Labākais lielo straucha foreļu spinningošanas laiks – pavasaris, kā arī augusts. Labākā ēsma uz āķa sistēmas ir akmeņgrauži un mailītes. Ja lielās straucha foreles uzturas dziļās bedrēs, ēsmai jābūt lielākai un smagākai. Augstā, duļķainā ūdenī ķeršanās izredzes palielina saulains laiks. Zemā, dzidrā ūdenī izdevīgākās vietas meklējamas atvaru malās pie aizsprostiem, padziļās straumēs. Strautos jāmeklē stāvi krasti.

Straucha foreļu makšķerēšana ar slieku. Straucha foreles gandrīz vienmēr labi ņem slieku. Tomēr nevajadzētu spraust uz āķa slieku, ja ķeras arī uz mākslīgās mušīņas un vizuļa. Ja makšķerē ar slieku, vajadzētu lietot āķi bez atkarpes.

Liela izveicība un pieredze vajadzīga, ja makšķerē vasarā dzidrā, zemā ūdenī, metot pret straumi ar garu mušīņmakšķeres kātu uz āķa uzspraustu 5–6 cm garu slieku. Panākumu priekšnoteikums – makšķerēšanas vietu laba pazišana.

Straucha foreļu makšķerēšana ar dzīvām mušām, to kāpuriem un sienāžiem. Maija sākumā lieliska ēsma ir akmens mušas kāpurs, tāpat arī lielās mušas, vēlāk – sienāži. Ar garu makšķerkātu vējainā laikā pie atklātiem ūdeņiem ēsmu palaiž pa vējam. Seklā, dzidrā ūdenī straucha foreles galvenokārt makšķerē straumju malās un bedrēs. Augstā, lietus saduļķotā ūdenī makšķerē uz straumes robežas. Labākās makšķerēšanas stundas – rīta pusē, labākis laiks – jūnija sākums. Koku ēnā, kur mīt lielas straucha foreles,

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads	3
Makšķerēšanas rīki	5
Dabiskās ēsmas	33
Mākslīgās ēsmas spiningošanai	42
Makšķerēšanas metodes	48
Spiningošana	74
Makšķerēšana ar gumijas ēsmu	93
Makšķerēšanas palīgpiederumi	111
Makšķernieka apģērbs	116
Latvijā sastopamās zivju sugas	118
Makšķerēšanas vietas	151
Zivju krājumu saglabāšana	158
Makšķerēšanai izdevīgie laika apstākļi	161
Pirmās palīdzības sniegšana	164
Makšķernieka tabula	166
Ticējumi par zivīm un zvejniekiem	172
Ko darīt ar lielo lomu?	176